

Egyházszertertástan. Egyházalkotmánytan. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület megbízásából főgymnasiumi, tanítóképezdei és felső-leányiskolai tanulók számára írta *Csiky Lajos* debreczeni theol. akadémiai tanár. Debreczen, a városi nyomda nyomása. A szertertástan 30 lap, ára 20 kr. Az alkotmánytan 34 lap, ára szintén 20 kr.

Két új vallástani kézikönyv a középiskolák számára, melyek részére oly kevés a jó vallási tankönyvünk. Mert ha az elméleti kritika olykor-olykor ki-kiemel egy-egy új kézikönyvet, a vallástánítással gyakorlatilag foglalkozó katekheta legtöbbször azt mondja rá: nehézkes, homályos, nincs eléggé a gyermekek értelméhez szabva. S ezen a paedagogiai sziklán igen gyakran megtörik a hittanilag és tantervileg különben elég jó tankönyv gyakorlati hasznavehetősége. A minék okán ha gondolkozunk, hamar megtaláljuk a magyarázatot abban a szokásban, hogy vallástani kézikönyveink legtöbbjét nem a gyakorló katekheták, hanem a gyakorlati tanításban kevésbé jártas theologusok, lelkészek és tanárok írják.

Csiky Lajos «Egyházszertertástan»-a az elmélet, a liturgika és a belső szerkezet szempontjából egészen megállja a helyét. Tárgyát avatottan ismerteti, dogmatikailag kifogástalanul dolgozza fel, minden lényeges kérdésre kiterjeszkedik, belső szerkezetében a jogos igényeknek teljesen megfelel. Bizonyosságul hivatkozhatunk a tartalomra, mely a bevezetés után az I-ső részben szól az isteni tisztelet belső és külső kellékeiről; a II-dik részben először az isteni tisztelet általános nemeit és alkotó részeit (bibliaolvasás, ének, imádság, predikáció, kátémagyarázat, bibliamagyarázat) ismerteti, azután a rendkívüli vagy különös isteni tiszteleti szertertásokat (keresztelés, úrvacsoraosztás, konfirmáció, esketés, temetés, tisztviselők felavatása) írja le. Mindez helyesen, híven, logikusan s a történeti viszonyokat és helyi szokásokat is felölelőleg okosan van megírva. Ámde nehéz a stylus, nem a gyermek értelméhez mért az előadás. A liturgika egész terminológiája bele van dolgozva a könyvecskébe, melyen az iskolázott theologus könnyen evez, de már a praeparandista, gymnasista vagy a «felsőbb leány» nehezen fog megérteni, nagyon nehéznek, elvontnak talál, únottan tanul be. Ez a didaktikai és paedagogiai aggodalmunk határozottan megvan a Csiky «Egyház szertertástan»-ával szemben is.

Ugyanilyen fény- és árnyoldalait látjuk az általunk röviden «Egyházalkotmánytan»-nak nevezett másik könyvecskének, melyet Csiky: «Az evangéliom szerint reformált magyarországi keresztyén egyház alkotmányi szervezete és törvényei» czímen ad a középiskolai tanulók kezébe. Egyházjogilag és logikai szerkezet szempontjából ez a könyvecske is kiállja a kritikát. A kellő történeti alapvetéssel egyházi törvénykönyvünk nyomán híven és helyesen ismerteti egy-

házalkotmányunkat, adózási rendszerünket, egyházi törvénykezésünket, köznevelési és közoktatási szervezetünket s a függelékben az egyházi étetre vonatkozó polgári törvényeket. De az előadás nehézsége, a hosszú és nehézkes mondatok használása s az egész stylusnak tudós terminológiája egyáltalában nem vall paedagogiai és didaktikai gyakorlatra. Pl. az úgynevezett «jus advocatiae»-t a hetedik lapon a következő irgalmatlan mondatban ekként ismerteti: «Egyes esetekben, ú. m. az illetékes egyházi hatóságok által kivetett rendes és rendkívüli egyházi és iskolai adók és szolgálmányok behajtásánál, egyházi tisztviselő vagy szolga elmozdítása, felfüggesztése vagy állásba vissza- s behelyezése esetén, az egyházi bíróságok által tárgyalásra beidézett, de meg nem jelent és megjelenni vonakodó tanúk kihallgatása s megesketése iránt intézett megkeresések ügyében az egyházi hatóságok által az állam közigazgatási hatóságainak segédkezése és eljárása is igénybe vehető és ezen segédkezés meg nem tagadható» stb. Hogy ez a stylus nem a középiskola stylusa, az oly bizonyos, mint hogy Csíky a gyakorlati theologia tanára Debreczenben. S az ehhez hasonló nehézségekkel tele van a könyvnek úgy szólván minden egyes lapja.

Már pedig ilyen hosszú lélekzetű előadással, ilyen nehézkes nyelvezettel nem kedveltethetjük meg vallásunkat és egyházunkat az iskolás gyermekek előtt. Tejnek italával és méznek eledelével kell az iskolásokat traktálnunk minden tudományban, de főként a valóságban, melyben különben is nem az ismeret a fő, hanem az érzületből fakadó hit és szeretet.

Sz.

A dunántúli ág. h. ev. egyházkerületi gyámolda története. A gyámolda fennállásának ötvenedik évfordulója alkalmából írta és kiadta *Poszvék Sándor* főiskolai igazgatótanár, egyházkerületi számvevő. Sopron, 1897. Röttig nyomdája, 178 lap, ára 1 frt.

A dunántúli lutheránusoknak, lelkészeik, tanáraik és tanítóik számára «Gyámolda» czímen ötven év óta virágzó nyugdíj- és gyámintézetök van, mely a folyó évben lépett az ötvenedik évébe s az egyházkerület a nyár folyamán ünnepelte meg a szép intézmény ötven éves jubileumát. Ebből az alkalomból *Poszvék Nándor* soproni theologiai tanár megírta s egy vaskos füzetben kiadta ez áldásosan működő intézet tanulságos történetét.

A munka előbb három bevezető fejezetben vázolja a nyugdíj-kérdés ötven év előtti vajudását s azután kimerítő részletességgel ismerteti a mostani «Gyámolda» keletkezését, alapszabályát, szervezetét, életbelépését, majd a hetvenes években eszközölt újraszervezését s jelenkori állapotát. A cél, melyet a buzgó szerző szem előtt tartott gyakorlati: érdeklődést kíván kelteni amaz intézet iránt,